

MALÁ FATRA

NATURA 2000

NATURA 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín Európskej únie. Hlavným cieľom jej vytvorenia je zachovanie európskeho prírodného bohatstva – najzácnejších a najohrozenejších biotopov¹ a druhov na území štátov EÚ.

Sústavu NATURA 2000 tvoria **chránené vtáčie územia** vyhlasované s cieľom ochrany vtáctva a **územia európskeho významu** s cieľom ochrany ostatných vzácných a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov a ich biotopov.

O zaradení územia do sústavy NATURA 2000 rozhoduje Európska komisia, ktorá ho vyberá z predložených návrhov jednotlivých členských krajín.

ÚZEMIE EURÓPSKEHO VÝZNAMU MALÁ FATRA

Identifikačný kód územia: SKUEV0252
Nadmorská výška: 350 – 1 709 m.n.m..
Rozloha: 21 920,27 ha

Okresy: Žilina, Martin, Dolný Kubín
Kraj: Žilinský

¹ prírodný životný priestor charakterizovaný určitými vonkajšími podmienkami a súborom v ňom žijúcich organizmov (rastlín a živočíchov)

PRÍRODNÉ POMERY

Územie európskeho významu (ÚEV) Malá Fatra zaberá podcelok Krivánska Fatra, ktorý je súčasťou pohoria Malá Fatra. Pre územie je charakteristický klukatý hlavný hrebeň s prilahlými rássochami, ktoré oddeľujú hlboké doliny. Geologické podložie je veľmi pestré. V južnej časti pohoria vystupujú žuly a granodiority kryštálického jadra. Zvyšok územia tvoria najmä druhohorné horniny príkrovov ako vápence, dolomity, kremence a bridlice. Výrazným krajinotvorným prvkom sú pôsobivé bralné partie, z krasových foriem sú zastúpené škrapy, závrty, priepasti, kaňony, jaskyne, krasové pramene.

Od pestrého geologického podkladu a reliéfu, rozdielu nadmorskej výšky a mikroklimatických pomerov závisí pestrosť rastlinstva a živočíšstva. Nájdeme tu všetky lesné vegetačné stupne, od bukovo dubového po kosodrevinový, v ich prirodzenej postupnosti. Zachované sú tu pôvodné subalpínske, skalné a sutinové spoločenstvá na vápňitých aj silikátových podkladoch, ako i spoločenstvá lúčne a pasienkové

Mních

vrátane vysokohorských holí. Mozaiku dopĺňujú mokradové a prameniskové biotopy.

Šútovský vodopád

V území bolo zistených 26 typov biotopov, 6 druhov rastlín a 29 druhov živočíchov (12 druhov bezstavovcov, 5 druhov rýb, 3 druhy obojživelníkov a 9 druhov cicavcov) európskeho významu, z toho klinček lesklý (*Dianthus nitidus*) a prilbica tuhá moravská (*Aconitum firmum ssp. moravicum*) sú západokarpatské rastlinné endemity a mlok karpatský (*Triturus montandoni*) karpatský živočíšny endemit. V území európskeho významu sú tieto biotopy a druhy hlavným predmetom ochrany. Jarabina Margittaiova (*Sorbus margittaiana*), očianka stopkatá (*Euphrasia stipitata*), alchemilka Sojákova (*Alchemilla sojakii*) a alchemilka panenská (*Alchemilla virginea*) sú vlastnými endemitmi Krivánskej Fatry. Územie tvorí západnú hranicu súvislého výskytu medveda hnedého (*Ursus arctos*) a rysa ostrovida (*Lynx lynx*).

Chleb od Chaty pod Chlebom

NEGATÍVNE VPLYVY

Významný vplyv na biotopy a druhy má intenzifikácia využívania územia pre rekreačné a športové aktivity, najmä ďalšia výstavba ubytovacích a dopravných zariadení (okrem nevyhnutných zariadení poskytujúcich základné služby návštevníkom) a s tým súvisiace využívanie prírodných zdrojov. Problémom sa stáva odčerpávanie vody z centra územia a jej odvádzanie mimo neho. Pohybom návštevníkov po území mimo vyhradených priestorov a trás dochádza k

rušeniu živočíchov predovšetkým v období ich reprodukcie.

Pri hospodárení v lesoch dochádza k sprístupneniu územia lesnými cestami. Pretrváva uprednostňovanie výsadby smreka a nad hornou hranicou lesa sa presadzuje výsadba kosodreviny. Jej následné šírenie ohrozuje pôvodné nelesné spoločenstvá, ktoré sú národne i európsky významnými biotopmi s výskytom vzácných rastlinných a živočíšnych druhov na ne viazaných.

Významným negatívnym faktorom je celoplošný zber lesných plodov na predaj, čím je ochudobnená potravinová základňa množstva druhov živočíchov. Sprievodným javom je rušenie živočíchov pri ich denných aktivitách.

Problémom sú tiež požiadavky na intenzifikáciu poľovného obhospodarovania. Rozšírené je aj pytlíctvo zamerané najmä na šelmy a kurovité vtáky. Vyráďanie hniezd orla skalného ohrozuje jeho populáciu.

Ukončenie tradičného spôsobu obhospodarovania lúk a pasienkov spôsobilo zarastanie a postupné zmenšovanie výmery týchto biotopov s vysokou biodiverzitou.

OCHRANA ÚZEMIA

Územie Krivánskej Fatry má zabezpečenú zákonnú ochranu ako Chránená krajinná oblasť Malá Fatra už od roku 1967. Pre svoje prírodné hodnoty bol v roku 1988 vyhlásený Národný park Malá Fatra. Hranica územia európskeho významu je takmer totožná s hranicou národného parku. Najcennejšie plochy územia sú chránené ako národné prírodné rezervácie a prírodné rezervácie, kde platí 5. stupeň ochrany. Tieto územia boli vyhlasované najmä s ohľadom na výskyt lesných ekosystémov

Stračonôžka vysoká (Delphinium elatum)

so zachovanou prirodzenou vekovou a druhovou štruktúrou. Zvyšok územia je v 3. stupni ochrany.

Potreba ochrany druhov a biotopov európskeho významu a zachovania ich priaznivého stavu si vyžaduje na značnej časti územia aktívny prístup, na čo slúži program starostlivosti o územie a jeho zonácia. Územie je možné rozdeliť na zóny podľa súčasného stavu biotopov a druhov a aktivít potrebných na dosiahnutie cieľov ochrany prírody. Prostredníctvom tohto nástroja bude možné zabezpečiť vhodný režim a intenzitu využívania najmä lesov, lúk a pasienkov a usmernenie ostatných aktivít. Zóny sú navrhnuté podľa určitých zásad:

Smrekové lesy čučoriedkové v Klačianskej Magure

Zóna A

Do zóny A sú zaradované územia s najvýznamnejšími prírodnými hodnotami, najmä prirodzené alebo málo pozmenené ekosystémy ponechané na prirodzený vývoj (t. j. územia bez zásahu), ktoré prejavujú vysoký stupeň stability a samoregulačnej schopnosti. Z lesných ekosystémov sú to porasty lesov prirodzeného charakteru, resp. v rozličnom štádiu prechodu k prirodzeným lesom. Cieľom je ponechať tieto ekosystémy ich prirodzenému vývoju, uchovať alebo obnoviť ich samoregulačné schopnosti a vylúčiť ľudské zásahy do prírodného prostredia.

Zóna B

Do zóny B sú zaradované málo pozmenené ekosystémy, ktoré sú čiastočne narušené ľudskou činnosťou a hospodárskym využívaním. V navrhovanom území európskeho významu Malá Fatra by sem mali byť zaradené hodnotné a zachované komplexy lesných biotopov čiastočne pozmenených ľudskou činnosťou. V súlade s ochrannými podmienkami sa tu navrhuje obmedzené lesohospodárske využitie, pričom budú použité jemnejšie spôsoby sprístupnenia územia a hospodárskych zásahov, s cieľom zabezpečiť prirodzenú druhovú a vekovú skladbu. Súčasťou tejto zóny je i časť pasienkov v horskom stupni, závislých od ich využívania na pasenie a nelesné spoločenstvá nad hornou hranicou lesa vyžadujúce kontrolu šírenia kosodreviny. Časti plôch by po zlepšení stavu na takú mieru, že v ďalšom období už nebudú potrebné zásahy, mali byť v budúcnosti preradené do zóny A. Cieľom je zachovať rozmanitosť biotopov a posilňovať stabilitu lesných porastov.

Zóna C

Zóna C zahŕňa územia s výraznejším narušením pôvodného prírodného prostredia človekom a s výraznejším hospodárskym, rekreačným a iným využívaním. V Malej Fatre sú to lesné spoločenstvá, ktoré sú dlhodobo človekom hospodársky využívané a majú zmenenú druhovú a vekovú štruktúru, čiastočne boli nahradené smrekovými monokultúrami. Tu bude možné bežné obhospodarovanie lesa s cieľom zabezpečiť prirodzené drevinové zloženie. Sem budú navrhnuté aj lúky a pasienky v okolí osád Štefanová a Biela s podporou tradičného spôsobu obhospodarovania. Súčasťou zóny by mala byť rekreačná vybavenosť vrátane plôch vyhradených na výkon športových a rekreačných aktivít. Cieľom starostlivosti je zabezpečiť únosné využívanie týchto plôch, aby nedošlo k poškodeniu biotopov a ovplyvneniu populácií druhov rastlín a živočíchov.

Y SUCKE N. MESTO

LEGENDA:

 SKUEV0252

Každé územie európskeho významu sa po schválení Národného zoznamu navrhovaných ÚEV vládou SR (17.3.2004) považuje za chránené územie. Je to štádium tzv. **predbežnej ochrany**, ktorej cieľom je zabezpečiť, aby sa stav európsky významných druhov a biotopov v území nezhoršoval. Toto obdobie môže trvať až 9 rokov, pričom počas prvých 3 rokov je národný zoznam posudzovaný v Európskej komisii a dochádza k definitívnemu výberu územia do sústavy NATURA 2000 a do max. ďalších 6 rokov dôjde k vyhláseniu územia. Predbežná ochrana je realizovaná prostredníctvom stupňov ochrany uvedených v národnom zozname.

Podrobný zoznam parciel so zaradením k príslušnému stupňu ochrany pre ÚEV Malá Fatra ako aj všetky ďalšie informácie o sústave NATURA 2000 na Slovensku nájdete na www.soprsr.sk/natura.

Stupne ochrany. Podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny je územná ochrana na Slovensku zabezpečovaná prostredníctvom stupňov ochrany. Najmenšie obmedzenia v prospech ochrany prírody predstavuje 1. stupeň (platí na celom území SR), najprísnejší je 5. stupeň (o. i. zahŕňa zákaz pohybu mimo vyznačených turistických chodníkov, zberu plodov a rušenia pokoja v záujme prítomných živočíchov a samozrejme vylučuje hospodársku činnosť). V prípade zónovania územia, jednotlivým zónam zodpovedajú príslušné stupne ochrany (zóna A = 5. stupeň, zóna B = 4. stupeň, zóna C = 3. stupeň, zóna D = 2. stupeň. 1. stupeň nemá pridelenú zónu).

STAROSTLIVOSŤ O ÚZEMIE

Lesné porasty

- používanie použitia podrastového a výberkového hospodárskeho spôsobu, minimalizácia použitia holorubného spôsobu hospodárenia
- predĺženie obnovnej doby lesných porastov za účelom vytvorenia prirodzenej vekovej štruktúry porastov a podpory prirodzenej obnovy lesných ekosystémov
- v umelých monokultúrach a kultúrach so zmenenou druhovou skladbou usmerňovanie hospodárenie smerom k prirodzenému drevinovému zloženiu lesných biotopov.
- podpora prirodzenej obnovy hornej hranice lesa pred jej umelou rekonštrukciou
- v rámci sprístupňovania hospodárskych lesov pre hospodársku činnosť minimalizácia výstavby lesných ciest, uprednostňovanie alternatívnych spôsobov sprístupnenia s len dočasným vplyvom na krajinu
- v zóne A bezzásahový režim

Bočný hrebeň Kravarske

Lúky, pasienky

- podpora tradičného spôsobu obhospodarovania v podhorskej oblasti
- výrubu náletových drevín a zabraňovanie zmladzovaniu na trvalých trávnych porastoch

Reliktné vápnomilné borovicové lesy

Bukové a jedľové kvetnaté lesy

- pravidelné kosenie, možné je aj následné pasenie po vykosení plôch
- pasenie únosného počtu oviec a hovädzieho dobytká
- vylúčiť výsadbu kosodreviny v nelesných biotopoch nad hornou hranicou lesa
- likvidácia vysadenej kosodreviny v najcennejších pôvodných nelesných biotopoch nad hornou hranicou lesa

Zonácii územia a vypracovaniu programu starostlivosti s navrhovanými opatreniami bude predchádzať ich prerokovanie so zainteresovanými vlastníkami a užívateľmi územia. Nezávisle na tomto procese môžete s otázkami a návrhmi kontaktovať pracovníkov Správy NP Malá Fatra.

Rozsutec

ZOZNAM BIOTOPOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Typ biotopu

Kód NATURA 2000

(* prioritné biotopy)

Sladkovodné biotopy

Horské vodné toky a ich drevinová vegetácia so *Salix eleagnos* 3240

Vresoviská a krovinné biotopy mierneho pásma

Vresoviská a spoločenstvá kríčkov v subalpínskom a alpínskom stupni 4060

Kosodrevina 4070*

Spoločenstvá subalpínskych krovín 4080

Tvrdolisté kroviny

Porasty borievky obyčajnej 5130

Prírodné a poloprírodné travinno-bylinné biotopy

Alpínske a subalpínske vápnomilné travinno-bylinné porasty 6170

Suchomilné travinno-bylinné a krovinné porasty na vápinitom podloží
(*dôležité stanovišťa *Orchideaceae*) 6210*

Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte 6230*

Vlhkomilné vysokobylinné lemové spoločenstvá na poriečnych nivách
od nížin do alpínskeho stupňa 6430

Nížinné a podhorské kosné lúky 6510

Horské kosné lúky 6520

Rašeliniská

Penovcové prameniská 7220*

Slatiny s vysokým obsahom báz 7230

Skalné biotopy a jaskyne

Karbonátové skalné sutiny alpínskeho až montánneho stupňa 8120

Nespevnené karbonátové skalné sutiny montánneho až kolinného stupňa 8160*

Karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou 8210

Silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou 8220

Nesprístupnené jaskynné útvary 8310

Lesné biotopy

Kyslomilné bukové lesy 9110

Bukové a jedľové kvetnaté lesy 9130

Javorovo-bukové horské lesy 9140

Vápnomilné bukové lesy 9150

Lipovo-javorové sutinové lesy 9180*

Lužné vrbovo-topolové a jelšové lesy 91E0*

Reliktné vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy 91Q0

Horské smrekové lesy 9410

ZOZNAM DRUHOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Skupina Slovenský názov

Vedecký názov (* prioritné druhy)

Vyššie rastliny

črievičník papučkový
klinček lesklý
poniklec slovenský
prilbica tuhá moravská
vrchovka alpínska
zvonček hrubokoreňový

Cypripedium calceolus
**Dianthus nitidus*
**Pulsatilla slavica*
Aconitum firmum subsp. *moravicum*
Tozzia carpathica
**Campanula serrata*

Črievičník papučkový
(*Cypripedium calceolus*)

Chrobáky

bystruška potočná
bystruška Zawadzského
fúzač alpský
fúzač karpatský
plocháč červený
roháč obyčajný

Carabus variolosus
Carabus zawadzskii
**Rosalia alpina*
**Pseudogaurotina excellens*
Cucujus cinnaberinus
Lucanus cervus
Boros schneideri

Poniklec slovenský
(*Pulsatilla slavica*)

Motýle

mlynárik východný
modráčik krvavcový
modráčik bahnickový
ohniváčik hadovníkový
spriadač kostihojový

Leptidea morsei
Maculinea teleius
Maculinea nausithous
Lycaena helle
**Callimorpha quadripunctaria*

Ryby

hlaváč bieloplutvý
hrúz fúzatý
kolok vretenovitý
mihula potiská
píž zlatistý

Cottus gobio
Gobio uranoscopus
Zingel streber
Eudontomyzon danfordi
Sabanejewia aurata

Rys ostrovid
(*Lynx lynx*)

Obojživelníky

kunka žltobruchá
mlok karpatský
mlok hrebenatý

Bombina variegata
Triturus montandoni
Triturus cristatus

Cicavce

netopier veľkouchý
netopier obyčajný
uchaňa čierna
podkovár malý
podkovár veľký
medveď hnedý
rys ostrovid
vlk dravý
vydra riečna

Myotis bechsteini
Myotis myotis
Barbastella barbastellus
Rhinolophus hipposideros
Rhinolophus ferrumequinum
**Ursus arctos*
Lynx lynx
**Canis lupus*
Lutra lutra

Vydra riečna
(*Lutra lutra*)

KONTAKTNÉ ADRESY

Štátna ochrana prírody SR
Správa NP Malá Fatra
Hrnčiarska ulica 197
013 03 Varín
Tel. 041 5692311
fax. 041 5071415
e-mail: snpmf@sopsr.sk

www.sopsr.sk/natura

Autori fotografií: © M. Babnič, © R. Dulák, © M. Kalaš, © P. Krč, © M. Majda, © E. Ondrová, © R. Tretiník, © J. Šibík,
© J. Voskár

Vydala: © Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica 2005

Financované z prostriedkov PHARE

